

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 447/2022-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Stanislavom Pavlom, PhD., Šancová 58, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Cdo 266/2021 z 23. februára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. júna 2022 a doplnenou 15. júna 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 4 Cdo 266/2021 z 23. februára 2022 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“). Navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Okrem toho žiadajú priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že v spore [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „žalobkyňa“), proti sťažovateľom (žalovaným) o určenie, že nehnuteľnosti patria do bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“), Okresný súd Nitra (ďalej len „okresný súd“) prvou výrokovou vetou rozsudku č. k. 7 C 99/2018-165 zo 7. novembra 2018 rozhodol, že konkrétne špecifikované nehnuteľnosti nachádzajúce sa v katastrálnom území [REDACTED] patria do BSM žalobkyne a sťažovateľa v 2. rade v spoločnom podiele 1/1; druhou výrokovou vetou uvedeného rozsudku okresný súd priznal žalobkyňi voči sťažovateľom nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

V danom prípade bolo z hľadiska skutkového preukázané (body 13, 14, 19 až 21 uznesenia okresného súdu), že žalobkyňa so sťažovateľom v 2. rade uzatvorili 5. októbra 2013 manželstvo, za ktorého trvania sťažovateľ v 2. rade kúpnu zmluvou z 26. septembra 2017 nadobudol sporom dotknuté nehnuteľnosti, pričom rozsah ich BSM nebol ich dohodou počas trvania manželstva nijako modifikovaný (nedošlo k jeho zúženiu ani k jeho zániku). Na rozdiel od žalobkyne sťažovateľ v 2. rade okresnému súdu nepredložil žiaden dôkaz, ktorým by preukázal, že predmetné nehnuteľnosti boli kúpené z peňažných prostriedkov patriacich výlučne jeho osobe, z peňažných prostriedkov tretích osôb, prípadne že slúžili na výkon jeho podnikateľských aktivít. Kúpnu zmluvu uzatvorenú 9. mája 2018 medzi sťažovateľom v 2. rade a jeho priateľkou – sťažovateľkou v 1. rade, čo sa týka sporom dotknutých nehnuteľností, okresný súd považoval za absolútne neplatný právny úkon, keďže sťažovateľ v 2. rade nedisponoval súhlasom žalobkyne na ich prevod podľa § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom sa sám vyjadril, že táto zmluva bola len formalitou. Návrhu sťažovateľa v 2. rade na vykonanie dokazovania výsluchom svedkov, ktorý predniesol na pojednávaní konanom 7. novembra 2018 a ktorým chcel preukázať, že títo sú spoluinvestormi na sporných pozemkoch, okresný súd nevyhovел, keďže tak sťažovateľ v 2. rade neurobil pred pojednávaním, a to napriek poučeniu obsiahnutému vo výzve okresného súdu na vyjadrenie k žalobe [167 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“], ako aj v predvolaní na pojednávanie, pričom ani na pojednávaní sťažovateľ v 2. rade nevedel uviesť právne relevantné údaje svedkov. V tejto súvislosti okresný súd poukázal na to, že sťažovateľ v 2. rade v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 11 P 48/2018 na pojednávaní konanom 30. júla 2018 tvrdil, že na kúpu sporom dotknutých nehnuteľností mu požičali dvaja kamaráti sťažovateľky v 1. rade po 30 000 eur a sťažovateľka v 1. rade mu požičala 20 000 eur, čo je v rozpore s jeho terajšou argumentáciou o ich spoluinvestorstve.

3. Na základe odvolania sťažovateľov Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) prvou výrokovou vetou rozsudku č. k. 6 Co 77/2019-234 z 29. apríla 2020 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny; druhou výrokovou vetou uvedeného rozsudku krajský súd priznal žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, v ktorom tvrdili, že okresný súd im nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces [§ 420 písm. f) CSP]. Namietaná vada zmätočnosti mala vyplývať najmä z poznania sťažovateľov, že advokát, ktorý ich zastupoval od 28. septembra 2018 do 5. novembra 2018, nevykonával žiaden procesný úkon vo veci samej, ktorým by chránil práva a oprávnené záujmy svojich klientov, ani sťažovateľov nepripravil na pojednávanie okresného súdu konané 7. novembra 2018 v zmysle poučení, ktoré im adresoval okresný súd. Okresnému súdu sťažovatelia vytkli, že v merite veci rozhodol na jedinom pojednávaní, že spor predbežne neprejednal v zmysle § 168 a nasl. CSP, a to najmä vo vzťahu k určeniu, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, ktoré skutkové tvrdenia považuje za nesporné, ktoré dôkazy vykoná a ktoré dôkazy nevykoná (§ 171 ods. 1 druhá veta CSP), a že ich nepoučil o procesných následkoch koncentrácie konania podľa „procesných pravidiel CSP“. Sťažovatelia zároveň vyslovili názor, že rozsudok krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu nie je presvedčivý, pretože v jeho odôvodnení absentujú dôvody, pre ktoré okresný súd neprijal návrhy sťažovateľov na vykonanie dokazovania – výsluchu svedkov.

5. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľov odmietol pre neprípustnosť [§ 447 písm. c) CSP], keďže sťažovateľmi namietanú vadu zmätočnosti nezistil (body 12 až 16 uznesenia

najvyššieho súdu). Najvyšší súd zo spisu okresného súdu sp. zn. 7 C 99/2018 zistil, že okresný súd ešte pred pojednávaním sťažovateľov riadne poučil o tom, aby na svoju obranu uviedli rozhodujúce skutočnosti, pripojili relevantné listiny a označili dôkazy na preukázanie svojich tvrdení (§ 167 ods. 2 CSP); že okresný súd na pojednávaní oboznámil priebeh vykonaného dokazovania, poučil sporové strany o tom, že prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany možno uplatniť najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí (§ 149 a § 154 CSP), ako aj o tom, že ak po záverečných rečiach sporových strán nebude považovať za potrebné vykonať ďalšie dôkazy, uznesením vyhlási dokazovanie za skončené (§ 182 CSP). Podľa názoru najvyššieho súdu okresný súd svoje rozhodnutie náležite odôvodnil, zreteľne uviedol, z akých dôvodov nevyhovelo návrhu sťažovateľa v 2. rade na doplnenie dokazovania a pri hodnotení skutkových zistení neopomenul vziať do úvahy žiadnu z namietaných skutočností či skutočností, ktoré v konaní vyšli najavo. Sťažovatelia v konaní neunesli dôkazné bremeno, ktoré ich zaťažovalo, pretože nepreukázali, že kúpna cena sporných nehnuteľností bola sťažovateľom v 2. rade vyplatená z jeho prostriedkov z podnikania, resp. z pôžičiek poskytnutých mu spoluinvestormi.

II.

Argumentácia sťažovateľov

6. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti [čl. 127 ústavy a § 122 a nasl. zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] s poukazom na dôvody svojho dovolania proti rozsudku krajského súdu tvrdia, že rozhodnutie najvyššieho súdu je arbitrárne, ústavne nekonformné a neodôvodnené, keďže zo strany okresného súdu neboli poučení o procesných následkoch koncentrácie sporového konania ani o význame absencie procesnej obrany v sporovom konaní pred súdom do budúcnosti spolu s ich následkami, pričom okresný súd im ako laikom, ktorí jeho poučeniam nerozumeli, na pojednávaní konanom 7. novembra 2018 nedal možnosť predniesť argumenty a prezentovať dôkazy na ich obranu. Podľa názoru sťažovateľov sa všeobecné súdy konajúce v danej veci uchýlili k prílišnému formalizmu v takej intenzite, ktorá spôsobila porušenie ich základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces, ktoré v sebe zahŕňa právo na prístup k súdu, ako aj princíp rovnosti zbraní. Sťažovatelia zároveň uviedli, že dosiaľ im nie je zrejmé, ako sa všeobecné súdy vysporiadali s aplikáciou § 143 Občianskeho zákonníka upravujúceho BSM vo vzťahu k § 5 Obchodného zákonníka, ktorý definuje, čo je podnik.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základných práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu č. k. 4 Cdo 266/2021 z 23. februára 2022 (bod 5), ktoré sťažovatelia považujú za neodôvodnené a arbitrárne, pričom spochybňujú ústavnú udržateľnosť jeho záveru o neprípustnosti dovolania sťažovateľov podaného podľa § 420 písm. f) CSP tvrdiac, že okresný súd sťažovateľov nepoučil o procesných následkoch koncentrácie sporového konania ani im nedal možnosť predniesť argumenty a prezentovať dôkazy na ich obranu (bod 6).

8. K úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo

slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd. Existencia takýchto konaní však nevyčerpáva ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných postupov. Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijať rozhodnutie (II. ÚS 143/02, III. ÚS 60/04, III. ÚS 199/08).

9. Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1 ústavy). Účelom citovaného článku ústavy je (okrem iného) zaručiť každému prístup k súdnej ochrane, k súdu alebo inému orgánu právnej ochrany. K porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy by došlo vtedy, ak by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, predovšetkým ak by všeobecný súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby (II. ÚS 8/2001) alebo v prípade opravných konaní by všeobecný súd odmietol opravný prostriedok alebo zastavil o ňom konanie bez toho, aby ho meritórne preskúmal a rozhodol o ňom v spojitosti s napadnutým súdnym rozhodnutím (IV. ÚS 115/03). Podľa názoru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ak v spore o „občianske právo alebo záväzok“ stojí proti jednotlivcovi orgán verejnej moci, nezáleží na tom, či tento orgán koná ako súkromná osoba alebo ako držiteľ verejnej moci... jediné, čo je rozhodujúce, je povaha práva, o ktoré ide (König Case. Séria A, č. 27, s. 30, § 90).

10. Všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní (čl. 47 ods. 3 ústavy). V tejto súvislosti ústavný súd konštatoval, že rovnosť účastníkov súd zabezpečuje vytvorením rovnakých procesných možností na uplatnenie ich práv a plnenie ich povinností. Podstata tejto ústavnej zásady spočíva v tom, že všetci účastníci občianskeho súdneho konania (osobitne sporového konania, ako aj iného civilného procesu) majú rovnaké procesné práva a povinnosti, ktoré uplatňujú a plnia za rovnakých procesných podmienok bez zvýhodnenia alebo diskriminácie niektorej z procesných strán. Nerozhoduje procesné postavenie alebo procesná pozícia účastníka, nie je podstatné ani to, ktorý z účastníkov sa stane žalobcom a ktorý z účastníkov je žalovaný (PL. ÚS 43/95, II. ÚS 35/02, II. ÚS 121/02, II. ÚS 135/05, IV. ÚS 126/09 a iné). Citovaný článok ústavy teda zaručuje len procedurálnu rovnosť v určitom konaní, nie „rovnosť“ v zmysle rovnakého či dokonca želaného výsledku pre každého účastníka takéhoto konania. Aj ESLP, ktorý v súvislosti s rovnosťou účastníkov konania používa pojem „rovnosť zbraní“, podľa svojej konštantnej judikatúry vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predložiť svoju záležitosť a príslušnú argumentáciu za rovnakých podmienok (napr. Beer proti Rakúsku, 2004, Baumann proti Rakúsku, 2001, Dombo Beheer B. V. proti Holandsku, 1993, Ankerl proti Švajčiarsku, 1996, alebo Komanický proti Slovensku, 2002).

11. Hoci sťažovatelia v ústavnej sťažnosti tvrdia, že rozsudok krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu je zaťažený vadou zmätočnosti, jeho ústavného prieskumu sa v petite ústavnej sťažnosti nedomáhajú (bod 7).

12. K námietkam sťažovateľov brojacim proti rozhodnutiam okresného súdu a krajského súdu ústavný súd zhodne ako v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 185/2022 znova konštatuje, že, akceptujúc autonómiu vôle sťažovateľov, ak zákon o ústavnom súde vyslovene neuvedie inak, nemá možnosť rozhodovať *ultra petitem* a rozširovať individuálnu ochranu ústavnosti nad rámec, ktorý sťažovatelia požadujú (navrhujú). Taká možnosť tu nie je ani v prípade, že by zo skutkového stavu opísaného v návrhu na začatie konania (z ústavnej sťažnosti) vyplývali porušenia ďalších článkov ústavy alebo medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách podľa čl. 7 ods. 5 ústavy. Bez aktívneho prístupu navrhovateľov (sťažovateľov) ústavný súd zásadne nie je oprávnený ani povinný prijímať výroky, ktorých sa navrhovatelia (sťažovatelia) v petite nedomáhali, hoci by sa javili ako účinný prostriedok ochrany základných práv alebo slobôd. Preto treba za osobitne dôležitú považovať náležitosť návrhu spočívajúcu v tom, že navrhovateľ musí uviesť, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha (m. m. III. ÚS 419/2018, I. ÚS 329/2022).

13. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti petitom tohto návrhu, teda v konaní podľa čl. 127 ústavy tou časťou ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha, čím zároveň vymedzí predmet konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Takto vymedzený rozsah prieskumu ústavného súdu môže byť vo výnimočných okolnostiach modifikovaný (zvyčajne rozšírený) dôvodmi ústavnej sťažnosti (tak ako to *expressis verbis* vyplýva z § 45 zákona o ústavnom súde; pozn.), z ktorých ale musí zrozumiteľne vyplývať nespochybniteľný záujem sťažovateľa podrobiť ústavnoprávnemu prieskumu konkrétne a adresne vymedzené rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah (vymedzený predmetom, subjektom a inými, najmä časovými súvislosťami), na čo musí nevyhnutne vecne nadväzovať aj pregnantná súvzťažná ústavnoprávna argumentácia sťažovateľa. Jedine za kumulatívneho splnenia týchto podmienok je tak potom možné prekročiť petit ústavnej sťažnosti pri rešpektovaní ontologickej podstaty tohto ústavného inštitútu, potierajúc pritom prehnanú ústavnoprávnu solemnitú, ktorej dôsledky by mohli ohroziť materiálnu ochranu sťažovateľových základných práv a slobôd. Ani v danej veci však ústavný súd dôvody na modifikovanie sťažnostného petitu nevzhliadol (I. ÚS 514/2020). Preto tvrdenie o porušení práv sťažovateľa iným orgánom verejnej moci uvedeným v odôvodnení sťažnosti mimo petitu návrhu ústavný súd považoval za súčasť argumentácie a svoj prieskum vo vzťahu k tejto argumentácii zameril na napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu.

14. Vo vzťahu k tvrdeniu sťažovateľov o neodôvodnenosti a arbitrárnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí v konkrétnej veci v rámci takého konania do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, avšak konformné posúdenie vlastnej právomoci najvyšším súdom je ústavným súdom následne preskúmateľné v konaní o ústavnej sťažnosti (s dôrazom na princíp zákazu odmietnutia spravodlivosti súdom v právnom štáte). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné sudy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) potom vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd a právomoc ústavného súdu nemôže predchádzať právomoci všeobecných súdov (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96).

15. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia sa ústavný súd presvedčil, že najvyšší súd v bodoch 12 až 16 svojho rozhodnutia zrozumiteľne vysvetlil, prečo dovolanie sťažovateľov podané podľa § 420 písm. f) CSP neakceptoval. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu nie je zjavne

neodôvodnené, pričom zároveň neexistuje žiadna skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup, resp. svojvoľné závery tohto súdu nemajúce oporu v Civilnom sporovom poriadku (§ 438 a nasl.).

16. Jediné čo možno najvyššiemu súdu vytknúť a dať mu opätovne do pozornosti je, že v bode 15.1 opätovne poukázal na svoje stanovisko publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, pretože jeho aktuálnosť tohto stanoviska po nadobudnutí účinnosti Civilného sporového poriadku je potrebné chápať v tom zmysle, že pokiaľ rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP. Znamená to, že stratilo význam vyčleňovanie „inej vady konania“ z tejto kategórie podľa predchádzajúcej právnej úpravy a taká vada, pokiaľ má znaky uvedené v predchádzajúcej vete, zakladá prípustnosť dovolania podľa označeného ustanovenia. Včlenením formulácie o práve na spravodlivý súdny proces do textu zákona sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale, naopak, sprísnilo (IV. ÚS 314/2020, ZNaU 69/2020, ako aj II. ÚS 120/2020, I. ÚS 22/2021). Toto pochybenie dovolacieho súdu však v danej veci neovplyvnilo ústavnoprávnu akceptovateľnosť, keď sa najvyšší súd v konečnom dôsledku neodmietol zaoberať mimoriadnym opravným prostriedkom sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu a ich dovolanie riadne preskúmal, no keďže dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania nezistil, sformuloval svoj právny záver o neprípustnosti podaného mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 447 písm. c) CSP, teda rozhodol spôsobom, ktorý mu Civilný sporový poriadok vyslovene umožňuje. Jeho závery v otázke odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia [zodpovedajúce dôvodu dovolania podľa § 420 písm. f) CSP] dokonca zodpovedajú vecnému prieskumu dotknutej dovolacej námietky (teda v kontexte zamietnutiu dovolania), čo však nie je v neprospech sťažovateľov, ale práve naopak (IV. ÚS 314/2020, I. ÚS 432/2021).

17. V súvislosti s ďalšími námietkami sťažovateľov ústavný súd poukazuje na to, že tú časť procesnoprávných vzťahov, ktorá vzniká medzi dvoma sporovými stranami kontradiktórneho konania, normatívne pokrýva čl. 6 CSP, ktorý ustanovuje, že strany sporu majú v konaní rovné postavenie spočívajúce v rovnakej miere možností uplatňovať prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany okrem prípadu, ak povaha prejednávanej veci vyžaduje zvýšenú ochranu strany sporu s cieľom vyvažovať prirodzene nerovnovážne postavenie strán sporu. Súd zohľadňuje špecifické potreby strán sporu vyplývajúce z ich zdravotného stavu a sociálneho postavenia.

18. Pojednávanie vedie súd tak, aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania a účel tohto zákona (§ 179 ods. 1 CSP). Predbežné pojednanie sporu (§ 168 a nasl. CSP), ktorého účel spočíva najmä v ujasnení predmetu sporu a vydiskutovaní procesných možností jeho ukončenia, je konštruované ako fakultatívna fáza sporu, ktorú súd môže, ale nemusí nariadiť.

19. Poučovaciu povinnosť súdu nemožno vo všeobecnosti vykladať tak, že by mal súd poučovať účastníkov o hmotnom práve, pretože potom by už nešlo o odstraňovanie väd podania, ktoré bránia prerokovaniu a rozhodnutiu veci, ale išlo by o radu účastníkovi, ako by mal postupovať, aby bol prípadne vo veci úspešný. To by znamenalo *inter alia* tiež porušenie práva účastníka na rovnaké postavenie v prebiehajúcom súdnom konaní (m. m. I. ÚS 223/2013). Inými slovami, poučenie súdu

o procesných právach a povinnostiach nesmie ovplyvniť vzájomné procesné postavenie strán sporu, prípadne zmenšiť zodpovednosť tej-ktorej strany sporu za jej procesný postup v konaní (porovnaj napr. aj nález Ústavného súdu Českej republiky č. k. III. ÚS 104/96 zo 19. septembra 1996).

20. Odborná právnická literatúra uvádza, že «V procesnoprávnej rovine predstavuje princíp rovnosti sporových strán základný postulát, podľa ktorého žiadna zo sporových strán (bez ohľadu na to, či ide o osobu fyzickú alebo osobu právnickú) nemá vo vzťahu k protistrane iné než rovnocenné postavenie... Princíp rovnosti sporových strán sa rovnako funkčne a komplementárne dopĺňa s poučovacou (manudukčnou) povinnosťou súdu. Všeobecná poučovacia povinnosť je v Civilnom sporovom poriadku vyjadrená v § 160 CSP. Poučovacia povinnosť súdu tak má vždy smerovať k zabezpečeniu zásadne rovnakej východiskovej pozície oboch sporových strán. Súčasťou tohto inštrumentária je i ústavné právo na právnu pomoc, ktoré je rovnako súčasťou všeobecnej poučovacej povinnosti súdu v sporovom konaní. Právna pomoc totiž môže v skutkovo či právne zložitých prípadoch byť práve oným pomyselným jazýčkom na váhach – je preto prirodzené, že v záujme zabezpečenia funkčnej procesnej rovnosti sporových strán je súčasťou poučovacej povinnosti súdu podľa § 160 ods. 2 CSP i poučenie o práve zvoliť si advokáta, resp. možnosť obrátiť sa na Centrum právnej pomoci. Naopak, existencia advokáta v procese je sama osebe zárukou zabezpečenia dostatočne kvalifikovaného procesného postavenia sporovej strany; preto je v týchto prípadoch poučovacia povinnosť zásadne vylúčená [porovnaj § 160 ods. 3 písm. b) CSP]... Pokiaľ má byť každej strane garantovaná rovnaká procesná možnosť uplatňovania procesných práv a povinností, musí mať o nich rovnakú vedomosť. Manudukačná povinnosť súdu tu preto plní funkciu korektívu potencionálnej nerovnosti strán v konaní. Poučenie sa týka len poučenia o procesných právach a povinnostiach. Preto je vylúčené, aby súd poučoval strany o hmotnom práve... Civilný sporový poriadok pristupuje k rozsahu manudukačnej povinnosti súdu reštriktívne, t. j. rozsah poučovacej povinnosti súdu minimalizuje... Civilný sporový poriadok limituje rozsah poučovacej povinnosti na tie procesné práva a povinnosti, pri ktorých to zákon ustanovuje. Vyplýva to z dikcie „v rozsahu ustanovenom týmto zákonom“. Táto zákonná formulácia vychádza z predpokladu, že ani poučovacia povinnosť nemôže byť neohraničená a je nemysliteľné, aby súd oboznamoval stranu sporu so všetkými jej procesnými právami a povinnosťami.» (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 44 – 47 a s. 598 – 605).

21. Spor o určenie, že nehnuteľnosti patria do BSM, v ktorom sťažovatelia vystupovali v procesnom postavení žalovaných, nepatrí do kategórie prípadov, ktorých povaha si vyžaduje zvýšenú ochranu strany sporu s cieľom vyvažovať jej prirodzene nerovnovážne postavenie ako napr. spotrebiteľa, zamestnanca, resp. diskriminovanej osoby. Vo vzťahu k tejto kategórii prípadov už ústavný súd judikoval, že „Neuplatnenie osobitnej poučovacej povinnosti všeobecným súdom môže v konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci predstavovať závadný procesný postup, ktorým sa sťažovateľovi ako účastníkovi konania znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu procesno-právny kódex priznáva na účely ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. V konečnom dôsledku tak môže z dôvodu neuplatnenia osobitnej poučovacej povinnosti dôjsť k zásahu do podstaty základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu a jeho práva na spravodlivé súdne konanie s účinkami *denegatio iustitiae*.“ (nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 675/2016 z 12. januára 2017, ZNaU 10/2017).

22. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľom nebol odopretý prístup k súdu, keďže ich dovolanie podané podľa § 420 písm. f) CSP najvyšší súd kvázimeritórne

preskúmal a rozhodol o ňom v spojení s napadnutým rozsudkom krajského súdu. V prípade sťažovateľov nič nenasvedčuje ani tomu, že by v konaní pred okresným súdom nemohli právne argumentovať prípadne navrhnúť dôkazy na podporu svojich argumentov. Správanie sťažovateľov v konaní tak, ako ho zistil najvyšší súd zo spisu okresného súdu sp. zn. 7 C 99/2018, možno pripodobniť k nedodržaniu právnej zásady *vigilantibus iura scripta sunt*, ktorá zdôrazňuje aj vlastné pričinenie subjektu právnych vzťahov vo vzťahu k ochrane svojich práv, keď požaduje, aby sledoval svoje subjektívne práva vrátane práv procesných, staral sa o ne a robil také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu alebo poškodzovaniu.

23. Pokiaľ sťažovatelia ako laici nerozumejú tomu, ako sa všeobecné súdy vysporiadali s aplikáciou § 143 Občianskeho zákonníka upravujúceho BSM vo vzťahu k § 5 Obchodného zákonníka, ktorý definuje, čo je podnik, nič im nebráni, aby advokáta, ktorý ich zastupuje v konaní pred ústavným súdom, požiadali o zrozumiteľnú interpretáciu rozsudku krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu.

24. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s právnymi závermi najvyššieho súdu nestotožňujú, nepostačuje sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu (m. m. II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010).

25. Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

26. V závere ústavný súd ešte dopĺňa, že zo svojej rozhodovacej činnosti zistil, že sťažovatelia ústavnou sťažnosťou napadli súvisiace uznesenie okresného súdu č. k. 7 C 99/2018-299 zo 16. apríla 2021 týkajúce sa náhrady trov konania, o ktorej ústavný súd rozhodol nálezom č. k. IV. ÚS 238/2022-35 zo 6. júla 2022 tak, že vyslovil porušenie základných práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uvedeným uznesením okresného súdu, ktoré zároveň zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. augusta 2022

Miloš Maďar
predseda senátu